
Şair-Sosyolog: Kemal Tahir

Sosyolojik Bir Bakışla Kemal Tahir Romanları

Rukiye GEÇER*

Muhammed Hüküm, 2017, *Şair-Sosyolog: Kemal Tahir/Sosyolojik Bir Bakışla Kemal Tahir Romanları*, İthaki Yayınları, 1.Baskı, s. 443, İstanbul-ISBN: 978-605-375-679-8

Genel bir ifade ile edebiyatın öznesinin “insan” olması onun sosyoloji ile olan ilgisini açığa çıkarır. Bu anlamda, eseri ele alan yazar, eserde kurgulanan aktör, aktörün hikâyesini anlama girişiminde bulunan okur sosyolojik analizler için bir önem arz eder. Yazar, aktör ve okura yönelik bu önem, her birinin toplumsal manzaranın bir parçası olması, toplumsal manzaradan izler taşıması, toplumsal manzarayı temsil etmesi vesilesi ile ayan olur.

Yazar, aktör ve okurun varlık sergilediği mekân, mekânı işleyen süreç, süreci yöneten ilişki ile etkileşimler, söz konusu manzaranın arka planını temsil etmektedir. Bu arka plan, genel manzara olarak düşünebileceğimiz toplumun bir bakıma iç âleimidir. Yazar, aktör ve okurun süreç-mekân ilişkisinin birbirinden farklılık gösterebileceği düşünülürse bu iç âlemin tek bir boyutta ele alınamayacağı da anlaşılır. Bu bağlamda âlem değil âlemlerden söz etmek gerekir. Bir âlem olarak düşüneneğimiz yazar, burada genel manzarayı temsil eden toplumun iç sesi olarak varlık gösterir. Bu anlamda yazarın imgelem gücü, dış

---

* Arş. Gör., Samsun Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, rukiye.gecer@samsun.edu.tr, ORC ID: 0000-0001-7149-7606

dünyasına bağlı olarak şekillenir. Diğer yandan yazarın eserinde kurguladığı karakterler dış dünyadaki iç âlemlerin toplamını temsil eden özneler olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla yazar da dış dünyasındaki iç âlemlerden birinin aktörü olarak bu özneler içerisinde yer alır. Özneleri anlama girişiminde bulunan okur, bu sürece kendi âlemini de dâhil ederek eserin muhayyel yapısına eklenir. Okurun sürece katkısı; yazar ve aktörlerin okurun kendi dünyasında karşılık bulan anlamlar etrafında tamamlanır. Sonuç olarak okur da yazarın toplumsal gerçekliğine kendi toplumsal gerçekliğinden hareketle tanıklık eder. *Şair-Sosyolog: Kemal Tahir* isimli çalışma için bir girizgâh olarak düşünebileceğimiz bu bağlantıların gelişme kısmını eserin içeriği karşılar.

Kemal Tahir'in hangi yönüyle şair-sosyolog olarak nitelendirildiği üzerinde durmak eserin içeriğini anlamak için önemlidir. Eserde zikredilen romanlardaki kahramanların, süreçlerin ve mekânların dış dünyadaki tanıklıklardan seçilmesi, Tahir'in sosyolog olan tarafını açığa çıkarır. Diğer yandan bir toplumun iç sesi olarak dış dünyayı kurgulaması, onun şairaneliğine yapılan vurgunun kaynağıdır. Halkının hisleriyle hislenen ve onu romanlarıyla dışa vuran bir şairdir Kemal Tahir. Toplumunun dününe, bugününe ve yarınına ışık tutmak isteyen bir sosyolog. Anadolu insanının iç dünyasını anlamaya çalışan bir şair-sosyolog. Bu açıdan düşündüğümüzde, şair-sosyoloğun edebi esere yaklaşımının özgünlük-yerlilik vurgusu ile belirlendiği gözlemlenir.

Özgün ve yerli muhayyilenin örneği olan Tahir bu yerlilik ve özgünlüğün ön yargılardan sıyrılarak sağlanabileceğini savunur. Bu anlamda şarkiyatçılığı aşılması gereken ilk adım olarak düşünürken Batı ve Batılılaşma üzerinde de benzer bir yol izler. Romanın Batı kaynaklı bir tür olması bu aşmanın kolay bir şekilde gerçekleşmemesinin sebebi olarak gösterilir. Batı tarafından sınırları çizilmiş bir Doğu yaklaşımının insanı yanıltıcı bir neticeye ulaştıracağını düşünen Tahir, Doğu kültüründe hâkim olan devlet algısı üzerinden söz konusu düşüncesini açar. Batının gözünden devlete bakıldığında, devleti ve toplumu var eden kültürel kodlardan bağımsız olarak düşünülen despotik devlet algısı insana doğru bir algı imiş gibi gelebilir. Fakat Tahir, böylesi bir yaklaşımın insanı dar bir çerçeveden bakmaya yönelteceği üzerinde durur. Bu durumda geniş bir çerçeveden bakmak, Doğu'daki devlet-halk ilişkisinin anlaşılması ile sağlanır. Doğu'nun devlet olmadan düşünülemediği, devletin halkın var olma ve yok olma koşulu ol-

duğu göz önünde bulundurduğunda söz konusu ilişki belirginleşir. Kemal Tahir'in Türk romanı yazma isteği tüm bu kendine özgü özelliklerin açıklanmasını içerir. Fakat eserde, romanın Batı kaynaklı bir tür olduğu ifade edilirken Türk romanına yönelik isteğin tekrar gözden geçirilmesinin elzemliği üzerinde durulur. Diğer yandan batılı bir tür olsa dahi Tahir'in bu tür ile Anadolu insanının tarihsel serüveninde eleştirel bir yolculuk yaptığını söylemek bir gerekliliktir. Bu yolculuğun sayılar arasında sıkışıp kalmış bir bakış açısından sıyrılıp benzemeyen taraflara odaklanması, sağlam bir bakış açısı geliştirmek için önem arz eder. Benzemeyen tarafları *Devlet Ana* romanı üzerinden ele aldığımızda inşa edilen sosyal sistemin din, gelenek, coğrafya gibi etkenlerden kaynaklı olduğu çıkarımında bulunmak mümkün olur. Bu anlamda *Şair-Sosyolog Kemal Tahir*'de, Anadolu Müslümanlığının bir yaşam perspektifi olarak değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durulur.

Şair Sosyolog: Kemal Tahir'de romancıya yönelik öne çıkan belki de en belirgin özellik eleştirel bakıştır. Tahir'in Cumhuriyet devrimlerinin savunucusu iken sonrasında Nazım Hikmet ile karşılaşması sonucu komünizmle tanışması eleştirinin onun düşünsel serüvenindeki yerini göstermektedir. Düşünsel serüveninde yanlış yola saptığını fark ettiği anda "yine yanlışlık!" deme erdemine sahip olması, bu eleştirel bilinci daha anlaşılır kılmaktadır. Bu bağlamda romancının Anadolu'yu anlatırken yalnızca ideolojik uçlara değil aynı zamanda din, dil, kültür, ekonomi gibi faktörlere bakması onun temelden bir arayışın temsilcisi olduğunu göstermektedir.

Kemal Tahir'in düşünsel serüvenindeki yerlilik ve özgünlük, onun eserlerine de yansımaktadır. Bu yansımayı gösteren ilk örnek; *Derini Yüzeceğim* isimli polisiye romanında kurgulanan Mayk Hammer karakteridir. Burada gözünü kırpmadan kadınları öldüren zampara Hammer ve Abdülkerim Bey birbirine benzeyen iki tip olarak ele alınmaktadır. İki karakterin etkilendiği sosyal ortamların farklılığı onları birbirinden ayırmaktadır. Hammer yaşadığı ortam gereği sosyal bağları zayıf, yaşamla yüzeysel bağ kuran bir tip iken Abdülkerim Bey yer yer sosyal ve kültürel yapıdan destek almaktadır. Okur bu yapıyı göz önünde bulundurarak Hammer'e karşı sempatik bir tavır sergileyebilirken Abdülkerim Bey'e davasına ve arkadaşlarına sadakatsiz bir tip olarak yaklaşabilmektedir. Bu anlamda eserden Türk polisiyesinin devletçi yapıdan bağımsız olamayacağı sonucu çıkmaktadır.

Şair-Sosyolog: Kemal Tahir isimli eserin inşasında istifade edilen romanların içeriğinde dikkat çeken sosyolojik özellikler; zihniyet, tema, yapı, biçim ve dil şeklinde kendisini göstermiştir. Bu bağlamda ele alınan başlıkların ilkinde zihniyet, yapı ve tema başlıkları yer almaktadır. Eserin ikinci bölümünü temsil eden bu başlıkların içeriği sanat ve ideoloji bağlamında düşünülmelidir. Sanat ve ideolojinin anlaşılmasında Kemal Tahir'in toplumsal ütopyası ve distopyası üzerinde durmak gerekmektedir. Burada edebi eserin hayal ve gerçek ile kurduğu bağ önemlidir. Roman türü de bir yönüyle yazarın zihnindekilerin hayali bir yansıması iken bir yönüyle de yazarın gerçek dünyasında olup bitenlerin yansımasıdır. Örnek vermek gerekirse *Karılar Koşuşu*, *Damağası* gibi romanlar hayata bakışa karşı duyulan bir öfkenin yansıması olarak okuru ile buluşmaktadır. Eserlerin kaleme alındığı dönemde Tahir'in ütopyasını belirleyen temel etken ideolojiktir.

Zihninde komünizm hayali olan yazarın bu süreçte yaptığı, Marksist-sosyalist ütopya ile kıyasladığı, umutsuzlukla yaklaştığı gözlemlerden ibarettir. Bu umutsuzluğun bir ütopya arayışına döndüğü romanlar ise *Sağırdere-Körduman*'dır. Ütopyası karşısında şekillenen distopyası *Köyün Kamburu*'nda kendisini göstermektedir. Diğer yandan Tahir'in ütopyasında kuvvetli veriler içeren en önemli eserlerinden biri *Devlet Ana*'dır. *Devlet Ana*, Tahir'in kerim devlet ütopyasını temsil etmesi ile önem arz eden bir eserdir. *Köyün Kamburu*'nun içeriği din, gözü dönmüş caniler ve aşk adı altında işlenen ensest ilişkilerden bahsetmektedir. Bu anlamda yazar *Devlet Ana*'da dinin toplumsal işlevselliğinin dengeli bir duruş sergilediğini göstermektedir. Bu bağlamda Tahir'in distopyasının kaynaklarını din ve gayrimeşru cinsellik kavramlarının oluşturduğu görülmektedir. *Köyün Kamburu*'nda oluşturulan karanlık dünyada iyi insanlar cephede iken cephenin gerisinde kalan erkeksiz kalmış kadınlar, uğursuzlar ve kaçaklar Tanrısız, insansız, düzensiz bir dünya kurmuştur. Roman karakteri olan Çalık Kerim de köydeki gayri meşru cinsel ilişkileri anlatmaktadır. Medreselerden toplumu bir araya getiren neredeyse her kuruma kadar karamsar bir bakış açısı hâkimdir. Bu durum devletsiz bir toplumun ne kadar karanlığa gidebileceğini göstermektedir. Bu karanlığa ortaklık eden sapkın tipler *Devlet Ana*'da geçen Kerimcan'ın kırbağı ile yola gelmektedir. Burada Kerimcan, devleti sembolize ederken kırbağı, devlet otoritesini sembolize etmektedir. Dolayısıyla düzenin sağlanmasının devlet ve devlet otoritesi ile mümkün olacağı anlaşılmaktadır. Devlet otoritesini

temsil eden “baba” figürüne karşılık “ana” figürü ile romanın isimlendirilmesi, Kemal Tahir’in ütopyasında “kerim devletin” nasıl bir anlam ihtiva ettiği noktasında önemli bir figürdür. Görüldüğü üzere, Tahir’in ütopya ve distopyası, özgün ve yerli olma çabaları ile kurgulanmaktadır. Bu durumda Osmanlı Devleti üzerinden yapılan; kabile devleti, din devleti, talancı devlet, despotik devlet gibi yorumlar Tahir’in önemle üzerinde durduğu özgün yaklaşımın çok uzağındadır. Böyle bir durumda sınıf çatışması, rekabet, ilerleme gibi kavramları olduğu gibi alıp uygulamak özgün yapıyı yok saymak anlamına gelmektedir.

Anadolu toplumunun özgünlüğüne yönelik bir analiz gerçekleştirme doğrultusunda üzerinde durulması gereken bir başka konu modernizmdir. Modernizme bağlı olarak uygulanan batılılaşma girişimleri, Kemal Tahir tarafından eleştiriye tâbi tutulan bir konudur. *Şair-Sosyolog: Kemal Tahir’de* Kemal Tahir’in 17. Yüzyıl sonrası başlayan batılılaşma yönelimlerine yaklaşımı, hareketin batılılaşma değil de Batılılaşma ekseninde gerçekleştiği şeklinde ifade edilmiştir. Batının tek odaklı dünya görüşü karşısında Osmanlı aydınınının konumu, batının kumar masasına oturması ve bundan gururlanması şeklinde aktarılmaktadır. Nitekim Osmanlı’nın kültürel birikiminin dünya üzerinden kaldırılmasıyla emellerine ulaşacağını düşünen batının ideolojisine karşılık Tanzimat aydını olsa olsa Batılaşabilmiştir. Bu durum *Devlet Ana*, *Yorgun Savaşçı* ve *Kurt Kanunu* romanlarında kendisini göstermektedir. Bu anlamda Jön Türklerin batı ilgisi, İttihat ve Terakki’nin Almanya düşkünlüğü Kemal Tahir’in romanlarına da yansımaktadır. Ayrıca milli mücadele döneminde Batılaşmış aydınların Batı ile Osmanlı’nın tasfiyesi üzerine bir anlaşma yaptıkları, Cumhuriyet rejiminin ise bu anlaşmanın ödülü olarak verildiği ifade edilmektedir. Buna paralel olarak halifeliğin kaldırılmasının da devleti yıkmak için ikinci bir plan olduğu üzerinde durulmaktadır. Buna karşılık Osmanlı yönetim sisteminin halka ne kadar uygun olduğu üzerinde durulurken sosyalizm ve sosyal adalet kavramlarına ayrıca yer verilmektedir. Bu anlamda Avrupa’nın kapitalist şablonu ile uyuşmayan halk-devlet ilişkisi doğu kültürüne yatkın yeni bir sosyalizmle açıklanmıştır.

Kemal Tahir’in ilk dönem romanlarında dine yönelik yaklaşımı, dini temsil edip sonrasında dine aykırı işler yapan tipler şeklinde dikkat çekmektedir. Fakat sonrasında dinin Türk toplumunun özgün yapısının anlaşılması noktasında önemli bir yerde durduğunu be-

lirtmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, bu durumun bir hidayete erme değil de kişi ile Allah arasında kalan bir din yorumu şeklinde anlaşılmasıdır. Bu hâliyle Marksizm ve din ile ilgili açılımlara yer verdiği romanlarını *Yorgun Savaşçı*, *Esir Şehrin İnsanları*, *Devlet Ana*, *Namusçular ve Karılar Koşuşu*' oluşturmaktadır. Son olarak yerli zenginleri anlatmak için kullanılan aferizm kavramı üzerinde durmak gerekmektedir. İktisadi yozlaşmayı örnekleyen bir ifade olarak aferizm, toplumsal dinamikleri anlatmak için kullanılmaktadır. Zengin kesimi ifade eden bu yarı burjuva çevresi "devletin malı deniz..." anlayışına kapı aralamıştır. Dolayısıyla aferizm Cumhuriyet döneminin ekonomik problemi olarak ortaya çıkmıştır.

Romanların sosyolojik analizinde kullanılan bir başka unsur karakterler olmuştur. Anadolu insanını ve köylüyü temsil eden bu karakterler, Tahir'in toplumsal manzarasının bir yansıması olarak dikkat çekmektedir. Bu anlamda Tahir, toplumun içinden seçtiği karakterleri kendi siyasal görüşü, ideolojisi ve çevresi ile kurgulamaktadır. Anadolu köylüsüne yönelen Tahir, bu yönelimi insan yaşamının en ilkel noktalarına ulaşmak için gerçekleştirmektedir. Halkın sömürülmesine karşı olan Tahir, çile çeken, azla yetinen, bir kobay gibi kullanılarak ağır işlerde çalıştırılan köylü tipleri üzerinde durmaktadır. En nihayetinde amacı, doğal ve kültürel şartların etkisindeki insan tipinin su katılmamış hâliyle anlaşılmasıdır. İnsanı su katılmamış yapan özelliği emektir. Toprakla iç içe iken ve emek verirken iyi insanlar olan köylüler topraktan uzaklaştıkça kötücüllüğe ve kurnazlığa başlayarak soyguncu bir düzene doğru ilerlemektedir. Bu anlamda *drama düşmüş insan* ve *drama düşmüş toplum* tanımlamaları önem kazanacaktır. Drama düşmüş insanı anlatırken tipleştirilen özneleri kadınlar, erkekler ve aydınlar oluşturmaktadır.

Kadınların durumundan başlanacak olursa; kadının toplum içindeki konumu, toplumsal cinsiyet olgusu ve kadının özgürlüğü vurgusu dikkat çekmektedir. Devletin baba olarak telakki edildiği bir toplumda *Devlet Ana* romanını yazması Kemal Tahir'in kadın statüsüne yönelik yaklaşımını göstermektedir. Üstelik bunu bir erkek romancının gözleri ile yazması dikkate değerdir. Tahir'in perspektifinde kadının değerini belirleyen kavramlar geleneksel yapıdaki dindarlık, namus, bekâret gibi kavramların aksine mertlik, cesaret, erkeğin yanında durabilme, yiğitlik, dürüstlük gibi kavramlardır. Kadının yüceltiildiği

değerleri içeren eserleri *Devlet Ana* ve *Esir Şehir Serisi*'dir. Bu eserlerde kurgulanan *Nedime Hanım* millici ve fedakâr kadın tipini temsil ederken *Canseza Hanım* yıllarca cephedeki kocasını bekleyen kadın tipi olarak zikredilmektedir. Tahir'in bu değerler etrafında kurguladığı tiplerde *Osmanlı kadın* figürü kendisini göstermektedir. Bunun yanında kadın tiplerinin distopyası dini anlayış bağlamında ele alınmaktadır. Romanlardaki aydın problemi; yabancılaşma, taşra ve aydın-halk problemi bağlamında ele alınmaktadır. İkinci Meşrutiyet'ten itibaren taşrayı da aşarak kentli insan bağlamında kurgusunu oluşturan romancı, bu konuya kentli aydın-taşralı aydın, kentli zihin- taşralı zihin ekseninde yaklaşmıştır. Tahir'in bir ideal olarak belirlediği aydın tipi, *Kâmil Bey* üzerinde kendisini göstermektedir. *Kâmil Bey*, hamile bir kadının hayatına karşılık kendi hayatını feda eden yaşayan bir aydındır.

Romancının karakter yaratma girişiminde, tip ve karakter arasındaki gidişten bahsedilmektedir. Belirli bir dönemin yansıtıcısı olmak için belirli özellikler gösteren tipler, boyut kazanarak bireyselleşip sosyal yaşamdan koptuğunda burjuvazi nitelikler göstermektedir. Karakter yaratma girişiminde altı çizilen iki önemli kavram tarafsızlık ve dengedir. Tarafsızlığın sorumluluk bilincine dönüştüğü dengeli bir karakter, söz konusu girişimi karşılamaktadır. Kendi varlığını dayatmak için geçmişi yok sayan baskıcı rejim karşısında direnemeyen yitik bir kahraman olan Selim Nuri ise drama düşmüş insanı anlatması bakımından önemlidir. Romanlarda ele alınan diğer karakterleri, azınlıklar ve ittihatçılar oluşturmaktadır. Azınlıklar üzerinden ele aldığı kurgularda, Dersim İsyanı, Ermeni meselesi, Şeyh Said İsyanı, ulus-devlet yapısından ileri gelen etnik çatışmalar yer almaktadır. Bu bağlamda *eşkıya* ve *ağa* tiplemesi dikkat çekmektedir. Bu tipleri cezalandıran aracı bir kurumun olmaması, rahmet kavramına referansla anlatılmaktadır. *Emekçi köylüler* yağmurun rahmetinden faydalanırken *eşkıyaların* gazapla nasiplenmesi romancının eleştirel tavrını göstermektedir. Toplumların hafızasının devlet, kurum ve kişiler özelinde okunabildiği düşünüldüğünde, romancının İttihat ve Terakkiye yaklaşımının sebebi anlaşılacaktır. Bu anlamda Tahir, İttihat ve Terakki'yi -Meşrutiyet-Cumhuriyet arası dönemi anlatırken- gizli kahramanlar olarak telakki etmiştir. *Şair-Sosyolog: Kemal Tahir'de* belirtildiği şekliyle İttihat ve Terakki Tahir'in yazınında, gücü elde ettiğinde nasıl kullanacağı konusunda bir fikir birliği olmayan, devrimin siyasal aşamasından ötesini düşünmeyen, ülkenin kaderine yönelik bir seçim söz konu-

su olduğunda doğru seçimler yapmayan grup olarak ele alınmaktadır. Sonuç olarak romandaki karakter kurgularından elde edilecek netice, yine özgünlük ve yerlilik etrafında toparlanmaktadır. Bu bağlamda yapılacak bir analiz; Türkiye toplumunun Türkiye şartları ile değerlendirilmesinin, bu şartlar doğrultusunda problemlerin tespitinin ve çözüm önerilerinin sunulmasının unutulmamasının gerekliliğidir.

Anadolu insanını tanıma noktasında süreç-mekân bağlantısı çalışma özelinde de dikkat çekmiştir. Bu anlamda çalışmada *mülkiyet, köy-köylülük ve hapishane* alt başlıkları ile mekânsal bir analiz gerçekleştirilmiştir. Esasında Anadolu insanını anlatırken Tahir'in -bulduğu hapishanede- üzerinde durduğu köy-köylülük, mülkiyet ilişkisi onun mekân tasavvuru hakkında bilgi vermektedir. Söz gelimi, *Sağırdere* ve *Körduman* üzerinden tanımlanan hâl, sağır ve kör ifadelerinde kendisini gösterirken insana özgü olan bu sağırlık ve körlük bir yerin ismine atfedilmektedir. Aynı şekilde *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu*, *Yol Ayrımı* şehir, mahpus ve yol kavramları etrafında anlam bulmaktadır. *Yorgun Savaşçı* ve *Kurt Kanunu'nda* yersiz yurtsuzluğa vurgu yapılırken ilişkilerin kaçaklığı ve güvensizliği üzerinde durulmaktadır. *Bir Mülkiyet Kalesi'nde* mülkiyet ve kale bir sembol olarak dikkat çekmektedir. Bireyi modernizmin buhranlarından koruyan bu kale *Hür Şehrin İnsanları'nda* olmadığı için buhranlar ve yozlaşmalar başlamaktadır. Hepsinden çıkarılacak ortak sonuç; mekânın anlam üreterek, anılar barındırarak ve kişilerin iç dünyasını yansıtarak tarihsel sahnede kültürel bir boyut kazandığıdır.

Zamanın sosyolojik imkânı yazar, olaylar ve okur üzerinden kendisini göstermektedir. Bu bağlamda dikkat çeken noktaları *anlatı zamanı* ve *kurgu zamanı* oluşturmaktadır. Burada anlatı zamanı ve kurgu zamanı arasında gerçek yaşamda şahit olduğu sosyal olayları anlatan yazar, Osmanlı toplum yapısına yönelik örnekler verdiği *Devlet Ana'yı* 1967 senesinde kaleme almıştır. Bu kitaptaki hâlden önce *Asya Tipi Üretim Tarzı* ile ilgili 19.yüzyıl görüşlerinde Karl Marks'ın düşüncelerine rastlanmaktadır. Bu tarih *Devlet Ana'nın* anlatı tarihinden yüzlerce yıl sonrasına karşılık gelmektedir. Dolayısıyla bu durum Osmanlı Devleti'nin varoluş sürecindeki tecrübelerinin yanında yazarın takip ettiği sosyal ve toplumsal tecrübelerin de eserlerde ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde romanların biçim ve dil bakımından sosyolojik analizi üzerinde durulmaktadır. Dilin toplumsallığı; insa-

nı dünyası ile bütünleştiren, tarihi ve kültürü olan bir anlam uzayına konuşandıran yapısı, onun sosyolojik boyutunu ayan etmektedir. Dilin söz konusu varlığının bedenlendiği Kemal Tahir'in dikkat çeken özelliklerinden biri, eserlerinde kendine özgü bir dil ve üslup kullanmasıdır. Bu anlamda, sosyal bir hadise olan dil, Tahir için fikirlerden bağımsız değildir. Fikirlerin açığa çıkarılmasındaki temel ihtiyacın halk için hâsıl olduğu düşünülduğünde, Tahir'in düşüncesinde dil ve üslubun da sosyoloji ile bağlantılı bir tarafı olduğu anlaşılacaktır. Bu bağlantının sağlanması halkın sözcüsü olmakla ilgilidir. Bu anlamda Tahir'in romanlarında kullandığı halk söyleyişleri, argolar ve atasözleri, yaşamın yansıması olarak seslerle yeniden inşa edilen sözlerdir.

Son olarak kitabın sonuç ve öneriler kısmında, çalışmayı kaleme alan Muhammed Hüküm'ün düşüncelerine yer verilmiştir. Hüküm, Kemal Tahir'in eserlerini derinlemesine analiz ettikten sonra, edebiyat ve sosyoloji bağlamındaki çalışmaların niteliği için; edebiyat ve sosyolojiyi temel alan çalışmaların insansızlaştırıldığını, sadece niceliksel veriler üzerinden işlendiğini ifade etmektedir. Bu durum çalışmaların sosyoloji ve anlam geliştirici tarafını eksik bırakmaktadır. Dolayısıyla "topluma özgü" bir bakış açısının sosyolojik incelemeler için önemi bu çalışma özelinde oldukça sık vurgulanmıştır.

"Topluma özgü" olanı anlamaya yönelik bir bakış açısı yakalamak için Kemal Tahir'in romanları doğru bir adres olabilir. Toplumsal analizlerin gerçekleştirilmesi hususunda topluma özgü bir bakış açısı yakalamanın gerekliliği, yalnızca Kemal Tahir'in romanları veya diğer edebi yazına değil, sosyolojiyi merkezine alan çalışmalara da genelleştirilmesi gereken bir nokta olsa gerek. Nitekim "topluma özgü" ifadesi, toplumdaki insanlara, yaşam tarzını belirleyen ölçütlere; maddi ve manevi göstergelere "sosyal bir varlık olan insan" bağlamında bakmayı mümkün kılacak bir ifadedir. Bu anlamda mezkûr çalışma, okuru aslında sosyal bir varlık olan Kemal Tahir ile tanıştırmaktadır. Tahir'in sosyal varlığı; kendine özgü bakışı, toplumun özgünlüğüyle buluşarak topluma özgü bir varlık kazanmaktadır. Sosyal varlık, kendine özgülük ve toplumun özgülüğünü somut manzaralarla sunan göstergeleri ise batılılaşma, devlet, ideoloji gibi unsurlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda zikredilen romanlarda dikkat uyandıran, Batı ile ilgili şablonlarla uyuşmayan Doğu ile ilgili şablonların halk-devlet ilişkisi bağlamında -kendi şablonları doğrultusunda- ele alınmasıdır.

Sosyalizm, sosyal adalet gibi unsurların bu bakışla irdelenmesi, topluma özgü olan değerlerin anlaşılması, buna bağlı olarak bir bakış açısı geliştirilmesi için önemlidir. Bu bağlamda seçilen romanlar; batılılaşma serüveninin neden batılılaşma şeklinde telakki edildiğini, zaman, mekân ve kişiler üzerinden gerçekleştirilen zihniyet, tema, yapı, biçim ve dil analizlerinde ayrıntılı bir şekilde resmetmektedir.